

Încercarea de a înlătura această lacună o face Ștefan Ciobanu, un bun cunoscător al multor amănunte privind relațiile culturale romîno-ruse. Sprijinindu-se, printre altele, pe lucrarea lui A.A. Șahmatov¹, Șt. Ciobanu a întreprins un studiu mai larg asupra manuscriselor de traduceri după diferite lucrări rusești, încadrînd între ele și cronografele de proveniență rusă². Chiar dacă expunerea sa necesită completări și, pe alocuri, rectificarea unor scăpări inerente oricărui început, totuși lui Șt. Ciobanu îi revine meritul de a fi introdus în istoria literaturii romîne, pentru prima dată, un paragraf consacrat cronografelor traduse din limba rusă.

Cercetarea noastră, o reluare a firului întrerupt de mai bine de două decenii, se întemeiază pe același material semnalat de predecesori, anume cele 8 manuscrise ale Bibliotecii Academiei R.P.R. care conțin cronografe de origine rusă. Șapte dintre ele provin din *Hronograful Sfîntului Dimitrie, Mitropolitul Rostovului*³, și datează din sec. XVIII⁴ și XIX⁵; al 8-lea însă, ms. 1385, are la bază un alt cronograf rusec, mult mai vechi, tradus fiind nu în sec. XVIII, cum credea Ciobanu, ci cu multe decenii mai devreme, așa cum afirmase N. Iorga, fără să aducă dovada peremptorie⁶. Ms. 1385 păstrează prin urmare cel mai vechi cronograf romînesc de proveniență rusă. Ca atare, el merită o atenție deosebită, cu atît mai mult cu cît este autograful traducătorului. În articolul de față ne propunem să stabilim cu mai multă precizie cîteva date esențiale privind originalul după care a fost tradus, data cînd s-a făcut traducerea și cine anume poate fi traducătorul cronografului.

Manuscrisul 1385 al Bibliotecii Academiei R.P.R. Manuscrisul este într-un format mare — în folio — de 517 foi scrise. Alte 23 foi nescrise — primele 16 (numerotate de la 1 la 16) și ultimele 7 (numerotate de la 534 la 540) — au fost adăugate cu prilejul legăturii din secolul trecut, spre a indica foile lipsă de la începutul și sfîrșitul textului original. Legătura în scoarțe de lemn învelite în piele a fost făcută cu cheltuiala unui preot Pandelescu, de la Curtea Veche din București, în posesia căruia se afla la 1839 cronograful, după cum rezultă din propriile sale însemnări. Printre altele, el spune că l-a cumpărat cu « lei cincizeci, la anu de la Hristos 1839, febr. » (f. 33^r) și că l-a legat « în lei optsprezece » (f. 52^v). O precizare similară e trecută în însemnarea de la sfîrșitul textului cronografului: « Scris-am eu preot Pandelescu, duhovnicul Curții Vechi, pe acest hronograf, adevărat leatopiset, care l-am cumpărat de la mezat în drept lei cincizeci.

¹ A. A. Șahmatov, *К вопросу о происхождении хронографа*, în «Сборник отделения русского языка и словесности императорской Академии Наук», t. XXVI, St. Petersburg, 1898, p. 1 și urm.

² Ștefan Ciobanu, *Istoria literaturii romîne vechi*, III, București, 1940—1941, curs litografiat, p. 47—104.

³ Numele său laic este Daniil Tuptalo. A trăit între anii 1651—1709. În studiu citat al lui Iulian Ștefănescu e trecut din eroare (p. 4, r. 2) anul nașterii 1611.

⁴ Ms. 4241 « talmăcit di pe rusie pe moldavenie... prin osteneala mult păcătoșului Vartholomei, arhimandritu sfîntei mănăstiri Putnii », în anul 1766, și ms. 1536 din 1772.

⁵ Ms. 166 scris la Căldărușani în 1803, ms. 1470 din anul 1811, ms. 2410 din anul 1814, ms. 2769 copiat înainte de 1820 și ms. 758, copie din 1823. Vezi amănunte în articolul citat al lui Iulian Ștefănescu, iar la Șt. Ciobanu, paragraful intitulat *Cronograful lui Dimitrie de Rostov* (op. cit., p. 92—106).

⁶ O privire de ansamblu asupra cronografelor enumerate am încercat să dau în articolul *Asupra cronografelor romînești de proveniență rusă*, în volumul omagial dedicat acad. Petre Constantinescu-Iași.